

Esogü Tıp ve Mühendislik Fak. 2. Sınıf Öğrencilerinin Besin Destekleri ve Bitkisel Ürün Kullanımı Konusundaki Tutumlarının Araştırılması

The Research of the Attitudes of Medical and Engineering Second Class Students of ESOGU on the Use of Food Supplements and Herbal Products

¹Yakup Yavaş, ¹Ali Han Sezgin, ¹Selen Bilget, ¹Hazal Aras, ¹Uğur Demir, ¹Büşra Varol, ¹Burcu Demir, ¹Emre Alp Fitoz, ¹Meltem Yeter, ¹Havva Esma Taşkın, ²Ahmet Musmul, ³Kevser Erol

¹Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi 4.Sınıf Öğrencisi, Eskişehir, Türkiye

²Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik Programı, Eskişehir, Türkiye

³Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıbbi Farmakoloji Anabilim Dalı, Eskişehir, Türkiye

Özet: Daha sağlıklı olmak adına besin destek ürünlerinin kullanımı gün geçtikçe artmaktadır. Genel olarak; vitaminler, mineraller, aminoasitler, esansiyel yağ asitleri, posa, çeşitli bitkiler ve bunların ekstraktlarını de kapsayan geniş bir yelpazeye sahiptir. Bunlar doğal kaynaklı ürünler olduğundan “doğaldır=zararsızdır” anlayışıyla aşırı miktarda tüketimleriyle ciddi sağlık sorunları ortaya çıkabilmektedir. Bu nedenle Tıp ve Mühendislik 2. Sınıf öğrencileri arasında bitki/bitkisel ürün kullanımları hakkında farkındalığı, bilgi ve tutumlarının değerlendirilmesi amacıyla bu araştırma planlanmıştır. ESOGÜ Tıp Fakültesi ve Mühendislik Fakültesi ikinci sınıf öğrencilerine yüzer anket formu dağıtılarak gönüllülük kurallarına göre doldurulan anket formları değerlendirilmiştir. Sürekli nicel değişkenler; ortalama±standart sapma olarak verilmiştir. Kategorik yapıdaki değişkenler n ve yüzde olarak ifade edilmiştir. Bu değişkenlere Chi-square testleri uygulanmıştır. Oluşturulan ki kare tablolarındaki ikili oranların karşılaştırılmasında Two Proportions Z Testi kullanılmıştır. P<0.05 olasılık değerleri önemli olarak kabul edilmiştir. Tüm veri analizleri IBM SPSS Statistics 21 paket programları ile yapılmıştır. Besin destek ürünleri kullanımının ve olası yan etkileri konusunda cinsiyet, ebeveyn eğitim düzeyi ve aylık gelir durumu açısından farklılık göstermediği izlenmiştir. Tıp öğrencileri arasında bitkisel ürünlerin yan etkileri olabileceğini ve bitkisel ürün kullanımı hakkında hekimin bilgilendirilmesi gerektiğini düşünenlerin oranı Mühendislik öğrencilerine göre daha yüksektir. Besin desteklerinin ilaç tedavisi yerine geçebileceğini ve güvenli olduğunu düşünenlerin ve alternatif tedavi yöntemi kullananların oranı Mühendislik öğrencileri arasında daha yüksektir. Tıp öğrencilerinde daha yüksek oranda olmak üzere en çok tercih edilen alternatif tedavi yöntemleri arasında bitkisel ürünler daha sonra da masaj gelmektedir. Tıp öğrencileri arasında besin desteklerinin kullanımı ve güvenliği konusunda Mühendislik öğrencilerine göre daha akılcı bir yaklaşım bulunduğu izlenimi bulunmaktadır.

Anahtar kelime: besin destekleri, tıp öğrencisi, mühendislik öğrencisi

Yavaş Y, Sezgin A.H, Bilget S, Aras H, Demir U, Varol B, Demir B, Fitoz E.A, Yeter M, Taşkın E, Musmul A, Erol K, 2019. ESOGÜ Tıp ve Mühendislik Fak. 2. Sınıf Öğrencilerinin Besin Destekleri ve Bitkisel Ürün Kullanımı Konusundaki Tutumlarının Araştırılması, Türk Tıp Öğrencileri Araştırma Dergisi

Abstract: In order to be healthier, the use of food supplements is gradually increasing. They have a wide spectrum including generally the vitamins, minerals, amino acids, essential oil acids, residuum, and several plants and their extracts. The overconsumption of them may cause serious health problems by way of comprehension that “natural products are harmless”. This study was planned to determine the awareness, knowledge and attitude, on the uses of plants and plant products among the medical and engineering students. One hundred questionnaires were given and asked to be filled out voluntarily by each group of ESOGU students. Afterwards, these questionnaires were evaluated. The continuous quantitative variables were given as mean± standard deviation. The categorical variables were expressed as n and %. Chi-square tests were used for these variables. Two Proportions Z Test was used to compare the dual rate on composed Chi-square tables. The values of P<0.05 were accepted as significant. IBM SPSS Statistics 21 packet program was used to analyze the data. There was no difference in gender, parents' graduation and monthly income in terms of the use and possible adverse effects of plant products. The rate of thinking that there may be adverse effects of plant products and the doctor should be informed about the use of these products was higher in medical students than engineering students. The rate of believing that plant products are safe and can be used as a substitute of drug treatment and of using alternative treatment methods were higher among engineering students. The most preferred alternative treatment methods were plant products followed by the massage, particularly among medical students. There was an impression that medical students have a more rational approach towards the use and safety of plant products among medical students compared to the engineering students.

Keywords: engineering students, Food supplements, Medical students

Yavas Y, Sezgin A.H, Bilget S, Aras H, Demir U, Varol B, Demir B, Fitoz EA, Yeter M, Taşkın E, Musmul A, Erol K. 2019. The Research of the Attitudes of Medical and Engineering Second Class Students of ESOGU on the Use of Food Supplements and Herbal Products. The Research Journal of Medicine Turkish Students

ORCID ID of the authors: Y.Y.0000-0002-2596-9913, A.H.S. 0000-0003-0453-0984, S.B. 0000-0002-6553-0999, H.A.0000-0003-1600-7752, U.D.0000-0002-6412-3486, B.V. 0000-0002-0977-4315, E.A.F.0000-0002-1157-0338, B.D.0000-0002-4404-2806, M.Y.0000-0001-9041-8416, H.E.A.0000-0003-2910-5378, A.M. 0000-0003-3669-7017, K.E.0000-0002-8808-6616

1. Giriş

Gıda takviyeleri, supleman ya da beslenme desteği olarak da bilinen besin destek ürünlerinin kullanımı gün geçtikçe artmaktadır. Bunlar arasında vitamin ve minerallerin yüksek dozlara karşılık gelen miktarlarının tablet, kapsül, şurup şeklinde kullanılabilir formları olarak da bulunmaktadır. Besin destekleri genel olarak; vitaminler, mineraller, aminoasitler, esansiyel yağ asitleri, posa, çeşitli bitkiler ve bunların ekstralarını de kapsayan geniş bir yelpazeye sahiptir (1,2)

İnsanlar daha sağlıklı olmak ve/veya tedavilerine yardımcı olmak adına bitkisel ürünleri ve besin desteklerine giderek daha fazla ilgi duymaktadır. Son yıllarda sağlık hakkında bilinçlenen tüketiciler, vücutlarına özel fizyolojik etkiler sağlayan, onları hastalıklardan koruyan ve hastalıkların oluşma riskini azaltan, vücudun temel besin ihtiyaçlarını karşılayan sağlıklı besinlere yönelmektedirler (3) Amerika Birleşik Devletleri verilerine göre alternatif tedavi yöntemlerinin kullanımı %38 gibi yüksek bir orandadır.[4] Ülkemizde de alternatif tedavilerin yaygınlaştığı bilinmektedir [5- 7]. Bu yöntemlerden en sık tercih edilenler bitkisel kökenli alternatif tedaviler ile destek besin ürünleridir.[8] Hastalar bu ürünleri ilaç gibi görmediğinden hekimlerle konu ile ilgili iletişim kurmamakta, hekimler de çoğunlukla anamnez alırken bu ürünlerin kullanımını sorgulamadığından olası ilaç etkileşimleri ve yan etkiler konusunda yeterli fikir alışverişi oluşmamaktadır.[9]. Standart bir denetim mekanizmasının bulunmaması ve buna bağlı olarak ürünlere erişim kolaylığı, görsel ve yazılı medya sayesinde ulaşılan kitlenin artması, yaygınlaşan kullanım sıklığının nedenleri arasındadır.[10] Yaşlı, eğitim düzeyi yüksek, kadın cinsiyette olan, ilaç kullanan ve kronik bir hastalığı bulunan hastalarda bu ürünlerin daha fazla tüketildiği saptanmıştır.(11). Ülkemizde yapılan bir çalışmada kronik hastalığı bulunan yaşlı hastalarda alternatif tedavi yöntemlerinin sıklığı %86 olarak bulunmuştu.[4] Bu durumun sebebi hastalıkların kronik ve rahatsız edici olması, kişinin kendi sağlığı üzerinde daha aktif rol oynamayı üstlenmesi

olabilir[12 38]. Kronik hastalığı bulunan hastalar çoklu ilaç kullanan, genellikle yaşlı ileri olan hastalardır. Dolayısıyla alternatif ürünler ile ilaç etkileşim olasılığı da artacaktır [13 39]. Bu nedenle dikkatsiz kullanımlar oldukça dramatik sonuçlara yol açabilmektedir.

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı denetimiyle, bu tür ürünler ülkemizde aktarlar, market ve eczanelerde tezgah üstü olarak reçetesiz pazarlanmaktadır. Bunlar doğal kaynaklı ürünler olduğundan “doğaldır=zararsızdır” anlayışıyla aşırı miktarda tüketimleriyle ciddi sağlık sorunları ortaya çıkabilmektedir. Bu nedenle Tıp ve Mühendislik 2. Sınıf öğrencileri arasında bitki/bitkisel ürün kullanımları hakkında farkındalığı, bilgi ve tutumlarının değerlendirilmesi amacıyla bu araştırma planlanmıştır.

2. Gereç ve Yöntem

Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Tarafından geliştirilen anket formu üzerinde değişiklikler yapılarak Tıp Fakültesi ve Mühendislik Fakültesi ikinci sınıf öğrencilerine yüzer anket formu dağıtılarak gönüllülük kurallarına göre doldurulan anket formları değerlendirilmiştir. Sürekli nicel değişkenler; ortalama ve standart sapma olarak verilmiştir. Çalışma için 13.04.2018 tarih ve 25625740-044-E.39655 sayı ile onay alınmıştır. Kategorik yapıdaki değişkenler n ve yüzde olarak ifade edilmiştir. Bu değişkenlere Chi-square testleri uygulanmıştır. Oluşturulan ki kare tablolarındaki ikili oranların karşılaştırılmasında Two Proportions Z Testi kullanılmıştır. P<0.05 olasılık değerleri önemli olarak kabul edilmiştir. Tüm veri analizleri IBM SPSS Statistics 21 paket programları ile yapılmıştır.

3. Bulgular

Besin destek ürünleri kullanımının ve olası yan etkileri konusunda cinsiyet, ebeveyn eğitim düzeyi, aylık gelir durumu ve cinsiyet açısından farklılık göstermediği izlenmiştir. Ancak protein takviyesi kullanımı erkeklerde %7, kadınlarda %0.1 olarak saptanmıştır

($p<0.05$). Bitkisel ürün kullananların %72,7'si bitkisel ürünlerin hastalığına iyi geldiğini belirtmiştir. Aylık gelir durumu iyi olanların %40,7'si; orta olanların %19,2'si; kötü olanların %100'ü bitkisel desteklerin alternatif tedavi olarak kullanılabilceğini belirtmiş. Aylık gelir farkı ile bitkisel desteklerin alternatif tedavide kullanılabilceği fikri konusunda farklılıklar bulunmaktadır.

Çalışmaya katılan 197 kişi 18-28 yaş aralığında olup ort.20.22±1.12dir. Tıp öğrencilerinin %55.9 Kız, %44.1 Erkek; Mühendislik Fakültesi'nin %33.7 erkek, %66.3 kızdır. Tıp öğrencileri genelde evde kalmayı (%52) Mühendislik öğrencileri ise daha çok yurttan kalmayı (%49.5) $p<0.001$ tercih etmekte (Tablo.1) Aylık gelir durumu iyi olanlar evde %61.1 kalmaktadır.

Besin destek ürünleri kullanımının ve olası yan etkileri konusunda cinsiyet, ebeveyn eğitim düzeyi, aylık gelir durumu ve cinsiyet açısından farklılık göstermediği izlenmiştir. Tıp öğrencilerinin %73.5 i bitkisel ürünlerin yan etkilerinin olabileceğini düşünürken Mühendislik öğrencilerinin %56.6 i bu soruya evet yanıtı vermiştir ($p=0.010$). (Tablo 2). Her iki okul da bitkisel ürünleri aynı oranda güvenilir bulmuştur (Tıp: %48; Müh. %50). (Tablo 2). Tıp öğrencilerinin %34.5'i bitkisel ürünlerin medikal ilaç tedavisi yerine geçebileceğini düşünürken, Mühendislik öğrencilerinde bu oran %65.6 olarak bulunmuştur ($p=0.003$). Bitkisel ürünlerin kullanımı hakkında yasal düzenlemeler konusunda tıp öğrencilerinin %68'i bilgi sahibi olduğu halde Mühendislik öğrencilerinde bu oran %75.8'e çıkmıştır. Bitkisel ürünlerin yasal düzenlemelerinin de medikal ilaçlar gibi düşününlerin oranı her iki fakülte öğrencilerinde birbirine yakın bulunmuştur (Tıp %51; Mühendislik %55.6 evet) $p=0.141$. (Tablo2). Bitkisel ürün kullanma nedeni olarak tıp öğrencileri

çoğunlukla kendini iyi hissettirdiği için (%30.3), Mühendislik öğrencileri ise bu ürünlerin yan etkilerinin az olması nedeniyle (%43.5) tercih ettiklerini belirtmişlerdir. (Tablo 4). Bitkisel ürün kullanımı konusunda hekimini bilgilendirmek gerektiğini düşünenlerin oranı yaklaşık olarak her iki öğrenci grubu arasında yakın bir oranda bulunmuştur (Tıp %43; Mühendislik %41.4) $p=0.983$. Bitkisel ürün ve medikal ilaç tedavisinin birlikte kullanımı konusunda her iki öğrenci grubunun pek fikri bulunmamakta (Tıp %48; Mühendislik %49) $p=0.740$. Doktorun bu konuda sorgulama yapması gerektiği konusunda her iki grup öğrenci arasında fikir birliği vardır. Bitkisel ürün ve ilaç tedavisinin birlikte kullanımının daha etkili olduğu konusunda da her iki grupta büyük oranda fikrim yok yanıtı alınmıştır (Tıp %40.2; Mühendislik %49.5) $p=0.325$. Bitkisel ürün ve ilaç tedavisinin birlikte kullanımının güvenli olduğu konusunda Tıp %40.2; Mühendislik %57.6 oranda fikrim yok yanıtı vermiştir $p=0.081$. Alternatif tedavi yöntemi kullanımı konusunda Tıp: besin desteğine daha çok evet, (%51.4) Mühendislik ise hayır (%85.4) yanıtı vermiştir ($p<0.001$).

Tıp öğrencileri arasında alternatif tedavi yöntemi olarak en çok tercih edilen besin desteği %51.4, ikinci olarak masaj %30; Mühendislikte ise besin desteği %14.6, masaj %8.3 olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin kullandığı alternatif tedavi yöntemleri arasında besin desteklerinin yeri hakkında tıp öğrencisi erkekler %36.4, mühendislik erkekler %6.3 iken; kızlar arasında bu oran tıp fak de %57.7 iken, mühendislikte %19 a düşmüştür. (Tablo 6).

Öğrenciler kullandığı bitkisel ürünü çoğunlukla komşudan (%53.8), internet (%40.5) ve aktardan (%30.8) öğrenmişler. En çok da aktar %65.8, market %32.5, eczaneden %17.1 almışlardır.

Tablo.1
Öğrencilerin barınma konusundaki tercihleri

Nerede Kalıyorsun 12	Tıp n(%)	Mühendislik n(%)	Two Proportions Z Testi P
Yurt	28 (27.50)	49 (49.50)	<0.001
Ev	53 (52.00)	27 (27.30)	<0001
Ailemle Birlikte	11 (10.80)	10 (10.10)	0.874
Diğer	10 (9.80)	13 (13.10)	0.459

Ki Kare=14.575 Sd=3 p=0.002

Tablo 2.
Tıp ve Mühendislik öğrencilerin bitkisel ürünlerin güvenliği konusundaki görüşleri

		Tıp n (%)	Mühendislik n (%)	Two Proportions Z Testi P
Bitkisel Ürün Yan Etkileri 22	Evet	75 (73.50)	56 (56.60)	0.010
	Hayır	18 (17.60)	13 (13.10)	0.374
	Fikrim Yok	9 (8.80)	30 (30.30)	<0.001
Bitkisel Ürün Güvenli 23	Evet	49 (48.00)	50 (50.50)	0.727
	Hayır	30 (29.40)	16 (16.20)	0.023
	Fikrim Yok	23 (22.50)	33 (33.30)	0.086
Bitkisel Medikal 24	Evet	20 (34.5)	38 (65.5)	0.003
	Hayır	67 (62.00)	41 (38.00)	<0.001
	Fikrim Yok	15 (42.9)	20 (57.1)	0.304
Bitkisel Yasal Düz Olmalıdır 26	Evet	70 (68.6)	75 (75.8)	0.258
	Hayır	16 (15.7)	6 (6.1)	0.041
	Fikrim Yok	16 (15.7)	18 (18.2)	0.637

Tablo 3.
Tıp ve Mühendislik öğrencilerinin bitkisel ürünlerin güvenilirliği ve yan etkileri ile ilgili görüşlerinde cinsiyet farklılığı

		Erkek		Two Proportions Z Testi	Kadın		Two Proportions Z Testi
		Tıp n (%)	Mühendislik n (%)	P	Tıp n (%)	Mühendislik n (%)	P
Bitkisel Ürün Yan Etkileri 22	Evet	31 (68.90)	17 (51.50)	0.118	44 (77.20)	39 (60.00)	0.037
	Hayır	11 (24.40)	4 (12.10)	0.150	7 (12.30)	8 (12.30)	0.996
	Fikrim Yok	3 (6.70)	12 (36.40)	0.001	6 (10.50)	18 (27.70)	0.013
Bitkisel Medikal 24	Evet	11 (24.40)	11 (33.30)	0.393	9 (15.80)	26 (40.00)	0.002
	Hayır	28 (62.20)	15 (45.50)	0.137	39 (68.40)	26 (40.00)	0.001
	Fikrim Yok	6 (13.30)	7 (21.20)	0.367	9 (15.80)	13 (20.00)	0.543

Tablo 4.
Tıp ve Mühendislik öğrencilerinin bitkisel ürün kullanma nedenleri

Bitkisel Ürün Kullanma Nedeni 29	Tıp	Mühendislik	Two Proportions
	n(%)	n(%)	Z Testi
Ucuz	10 (10.1)	8 (8.7)	0.739
Ulaşılabilir	14 (14.1)	8 (8.7)	0.234
Yan Etkisi Az	27 (27.3)	40 (43.5)	0.018
Reklamları Olduğu İçin	3 (3.00)	1 (1.1)	0.622
Kendimi İyi Hissettirdiği İçin	30 (30.3)	20 (21.7)	0.175
Diğer	15 (15.2)	15 (16.3)	0.827

Tablo 5.
Tıp ve Mühendislik öğrencilerinin bitkisel ürünlerin ilaçlarla birlikte kullanıldığında güvenli olduğu hakkındaki görüşlerinde cinsiyet farklılığı

Bit_Medik_Birlikte_Kullani_Guvenilir_33 ???		Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
		Erkek	Tıp	2 (4.40)	15 (33.30)	13 (28.90)
	Mühendislik	0 (0.00)	8 (24.20)	20 (60.60)	3 (9.10)	2 (6.10)
	P	0.148	0.375	0.004	0.134	0.634
Kadın	Tıp	3 (5.30)	12 (21.10)	28 (49.10)	14 (24.60)	0 (0.00)
	Mühendislik	1 (1.50)	11 (16.90)	37 (56.90)	13 (20.00)	3 (4.60)
	P	0.263	0.562	0.388	0.546	0.247

Tablo 6.
Öğrencilerin kullandığı alternatif tedavi yöntemleri arasında besin desteklerinin yeri konusundaki cinsiyet farklılığı

Evitse Besin Desteği 34		Erkek		Two Proportions	Kadın		Two Proportions
		Z Testi		P	Z Testi		P
		Tıp	Mühendislik		Tıp	Mühendislik	
	Evet	4 (36.4)	2 (6.3)	0.029	15 (57.7)	12 (19.00)	0.001
	Hayır	7 (63.6)	30 (93.8)	0.029	11 (42.3)	51 (81.00)	0.001

Tablo 7.
Tıp ve Mühendislik öğrencilerinin bitkisel ürünlerin kullanım sıklığında cinsiyet farklılığı

Bitki Tüketim Sıklığı 39		Her Gün	Haftada 1	Ayda 1	Hastalandığım Zaman	Nadiren
		Erkek	Tıp	4 (10.30)	3 (7.70)	3 (7.70)
	Mühendislik	2 (7.70)	1 (3.80)	0 (0.00)	17 (65.40)	6 (23.10)
	p	0.719	0.644	0.269	0.001	0.116
Kadın	Tıp	8 (15.10)	5 (9.40)	3 (5.70)	29 (54.70)	8 (15.10)
	Mühendislik	6 (10.30)	4 (6.90)	4 (6.90)	34 (58.60)	10 (17.20)
	p	0.454	0.627	0.788	0.678	0.759

Tablo 8.

Tıp ve mühendislik öğrencilerinin bitkisel ürünleri öğrendikleri yerler konusundaki cinsiyet farklılığı

	ERKEKLER		Two Proportions Z Testi	KIZLAR		Two Proportions Z Testi
	Tıp n (%)	Mühendislik n (%)	P	Tıp n (%)	Mühendislik n (%)	P
Komşumdan 46	21 (52.5)	11 (50.0)	0.851	29 (60.4)	24 (49.0)	0.255
Televizyondan 46	13 (32.5)	1 (4.5)	0.012	16 (31.4)	13 (26.5)	0.593
İnternet 46	16 (43.2)	2 (9.1)	0.008	16 (32.7)	29 (59.2)	0.006
Gazete 46	8 (21.6)	0 (0.0)	0.020	4 (8.2)	6 (12.2)	0.740
Aktar 46	9 (24.3)	6 (27.3)	0.803	15 (30.0)	18 (36.7)	0.476
Doktor 46	9 (23.1)	3 (13.6)	0.509	5 (10.2)	6 (12.2)	0.749
Eczane 46	6 (15.8)	2 (9.1)	0.698	7 (14.3)	11 (22.4)	0.294
Sağlık Personeli 46	5 (13.5)	0 (0.0)	0.146	4 (8.3)	4 (8.2)	0.090
Diğer 46	7 (18.9)	6 (27.3)	0.524	12 (24.5)	9 (18.4)	0.459

Tablo 9.

Tıp ve Mühendislik öğrencilerinin bitkisel ürünleri temin ettikleri yerler konusundaki cinsiyet farklılığı

	ERKEKLER		Two Proportions Z Testi	KIZLAR		Two Proportions Z Testi
	Tıp n (%)	Mühendislik n (%)	P	Tıp n (%)	Mühendislik n (%)	P
Komsu 47	8 (21.1)	3 (14.3)	0.730	6 (12.5)	3 (6.1)	0.278
Pazar 47	9 (24.3)	2 (9.5)	0.296	9 (18.8)	5 (10.2)	0.229
İnternet 47	6 (15.8)	3 (13.6)	0.819	2 (4.2)	2 (4.1)	0.983
Kendim 47	3 (8.1%)	2 (9.5)	0.856	5 (10.4%)	11 (22.4)	0.171
Aktar 47	21 (53.8%)	9 (42.9)	0.413	35 (68.6%)	40 (81.6)	0.127
Market 47	15 (40.5%)	4 (19.0)	0.068	17 (34.7%)	14 (28.6)	0.514
Eczane 47	7 (18.9%)	2 (9.1)	0.269	11 (22.4%)	6 (12.2)	0.178
Diğer 47	3 (8.1%)	4 (19.0)	0.258	5 (10.4%)	3 (6.1)	0.442

4. Tartışma

Bu çalışmada Tıp Fakültesi ve Mühendislik Fakültesi ikinci sınıf öğrencilerinin besin destekleri konusundaki tutumlarının değerlendirilmesi için planlanan bu çalışmada besin destek ürünleri kullanımının ve olası yan etkileri konusunda cinsiyet, ebeveyn eğitim düzeyi, aylık gelir durumu ve cinsiyet açısından farklılık göstermediği izlenmiştir. Tıp öğrencileri arasında bitkisel ürünlerin yan etkileri olabileceğini ve bitkisel ürün kullanımı hakkında hekimin bilgilendirilmesi gerektiğini düşünenlerin oranı Mühendislik öğrencilerine göre daha yüksektir. Besin desteklerinin ilaç tedavisi yerine geçebileceğini ve güvenli olduğunu düşünenlerin ve alternatif tedavi yöntemi kullananların oranı Mühendislik öğrencileri arasında daha yüksektir. Bitkisel ürün

kullanımı hakkında hekimin bilgilendirilmesi gerektiğini düşünenlerin oranı tıp öğrencilerinde daha yüksektir. Tıp öğrencilerinde daha yüksek oranda olmak üzere en çok tercih edilen alternatif tedavi yöntemleri arasında bitkisel ürünler daha sonra da masaj gelmektedir.

Son yıllarda sağlıkları konusunda duyarlı olanlar, vücutlarına özel yararlar sağlayan, onları hastalıklardan koruyan ve temel besin gereksinimlerini karşılayan besinlere ve besin desteklerine yönelmektedirler (Karagözlü ve Bayarer, 2004). Özellikle de kalp hastaları ve kanser gibi hastalıklarda bitkisel kökenli alternatif tedaviler ile tamamlayıcı besin ürünlerinin yaygın olarak kullanıldığı belirlenmiştir. Eğitim düzeyi yüksek, yaşlı

kadınlar arasında kronik bir hastalığı bulunan ve ilaç kullanan hastalarda bu ürünlerin daha fazla tüketildiği saptanmıştır. (11). Alternatif ve tamamlayıcı tedaviler geleneksel tıbbi tedavinin parçası olarak kabul edilmeyen, tıp hekimlerinin çoğunluğunun inançları ve standartlarıyla örtüşmeyen, tıp eğitiminde üzerinde durulmayan tedavi yaklaşımları olarak tanımlanabilir (14). Tamamlayıcı tedaviler geleneksel tedavilere ek olarak kullanılmaktadır. Alternatif tedaviler ise geleneksel tedavilerin yerine kullanılan yaklaşımlar olarak bilinmektedir. Genellikle kronik hastalıklarının semptomlarını geriletme ya da geleneksel tedavi yöntemlerinin yan etkilerini azaltmak amacıyla bu tür tedavilere ilgi artmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nde alternatif ve tamamlayıcı tedavi yöntemlerinin kullanım sıklığı %38 ve doğal ürünlerin bu tedaviler içinde sıklığı %18 olarak saptanmıştır ve en sık kullanılan (4). Toplumda genellikle de doğal kaynaklı olması nedeniyle bu ürünlerin güvenli olduğu konusunda yaygın bir kanı bulunmaktadır. Ancak zaman zaman besin desteği olarak pazarlanan çeşitli ürünlerin içine amaca uygun ilaçlar katılarak bu ürünlerin ilaç etkisine de sahipmiş gibi bir izlenim de oluşturulmaktadır. Bu tür ürünlerin tüketimleri olumsuz etkilere neden olabilmektedir. Aynı anda kullanılmakta olan ilaçlar da bu ürünlerle etkileşime girebilmektedir. Bu etkileşim bir ilacın etkisini artırma, azaltma veya beklenmeyen

yan etkiler şeklinde olabilmektedir (1). Böylece kontrolsüz olarak üretilip satılan besin destek ürünlerinin özellikle çocuklarda, gençlerde, kronik hastalığı olanlarda ve kronik ilaç kullananlarda istenmeyen etkilerinin daha kolay ortaya çıkması ciddi sağlık sorunlarına yol açmaktadır. Sonuçta uygulanan medikal tedavinin etkinliğinin azalması, hastalıkların teşhisinin gecikmesi, bazı semptomları gizlenmesi ve istenmeyen ilaç etkileşimiyle başa çıkabilmek de güçleşmektedir (14).

Toplumumuzun genç ve eğitilmiş bir kesimi olarak düşünülen üniversite öğrencileri arasında iki farklı alanda eğitim gören öğrenci kesiminin konuya bakış açısını değerlendirmek amacıyla bu çalışma planlanmıştır. Tıp öğrencileri arasında bitkisel ürünlerin yan etkileri olabileceğini ve bitkisel ürün kullanımı hakkında hekimin bilgilendirilmesi gerektiğini düşünenlerin oranı mühendislik öğrencilerine göre daha yüksektir. Besin desteklerinin ilaç tedavisi yerine geçebileceğini ve güvenli olduğunu düşünenlerin ve alternatif tedavi yöntemi kullananların oranı mühendislik öğrencileri arasında daha yüksektir. Tıp öğrencilerinde daha yüksek oranda olmak üzere en çok tercih edilen alternatif tedavi yöntemleri arasında bitkisel ürünler daha sonra da masaj gelmektedir. Sonuç olarak tıp öğrencileri arasında besin desteklerinin kullanımı ve güvenliği konusunda mühendislik öğrencilerine göre daha akılcı bir yaklaşım bulunduğu izlenimi bulunmaktadır.

KAYNAKLAR

1. Tek, N.A., Pekcan, G. (2008). Besin destekleri kullanılmalı mı? <http://sbu.saglik.gov.tr/Ekutup/hane/kitaplar/t65.pdf>, Erişim: 28.01.2016.
2. De Jong, N., Ocké, M. C., Branderhorst, H. A., & Friele, R. (2003). Demographic and lifestyle characteristics of functional food consumers.
3. Karagözlü C, Bayarer M. (2004). Peyniraltı suyu proteinlerinin fonksiyonel özellikleri ve sağlık üzerine etkileri. *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 41(2), 197-207.
4. Barnes PM, Bloom B, Nahin RL. (2008). Complementary and alternative medicine use among adults and children: United States, 2007. *Natl Health Stat Report*;12:1-23.
5. Koc Z, Avci IA, Sağlam Z. (2012). The use of complementary and alternative medicine by older patients that have chronic diseases. *HealthMED*;6:413-22.
6. Aydın S, Bozkaya AO, Mazıcıoğlu M, Gemalmaz A, Özçakır A, Öztürk A. (2008). What influences herbal medicine use? Prevalence and related factors. *Turk J Med Sci*;38:455-63.
7. Algier LA, Hanoglu Z, Ozden G, Kara F. (2005). The use of complementary and alternative (non-conventional) medicine in cancer patients in Turkey. *Eur J Oncol Nurs*;9:138-46.
8. Fox P, Coughlan B, Butler M, Kelleher C. (2010). Complementary alternative medicine (CAM) use in Ireland: a secondary analysis of SLAN data. *Complement Ther Med*;18:95-103.

9. Robinson A, McGrail MR. (2004). Disclosure of CAM use to medical practitioners: a review of qualitative and quantitative studies. *Complement Ther Med*;12:90-8.
10. Krasuski RA, Michaelis K, Eckart RE. (2006). The cardiovascular patient's perceptions of complementary and alternative medicine. *Clin Cardiol*;29:161-4.
11. Gücük İpek E, Güray Y, Demirkan B, Güray U, Kafes H, Başyigit F. (2013). Kardiyoloji polikliniğine başvuran hastalarda bitkisel kökenli alternatif tedavilerin ve tamamlayıcı besin ürünlerinin tüketim prevalansı. *Türk Kardiyol Dern Arş - Arch Turk Soc Cardiol*;41(3):218-224
12. Yeh GY, Davis RB, Phillips RS. (2006). Use of complementary therapies in patients with cardiovascular disease. *Am J Cardiol*;98:673-80.
13. Ernst E. (2002). The risk-benefit profile of commonly used herbal therapies: Ginkgo, St. John's Wort, Ginseng, Echinacea, Saw Palmetto, and Kava. *Ann Intern Med*;136:42-53.
14. Eisenberg DM, Kessler RC, Foster C, Norlock FE, Calkins DR, Delbanco TL. (1993). Unconventional medicine in the United States. Prevalence, costs, and patterns of use. *N Engl J Med*;328:246-52.
15. Erden, B. F., Tanyeri, P. (2004). Ülkemizde Vitamin ve Mineral Eklentilerin Akılcı Kullanımı. *Sted*, 13, 411-414.